

Malala, Istahil i Marilaine

Opowieści dziewcząt
z południowych krain

Koncepcja i układ treści publikacji

Anna Wołosik

Autorzy

Anna Wołosik, Anna Jawor-Joniewicz, Tadeusz Joniewicz

Projekt graficzny i skład

Anna Wołosik

Zdjęcie na okładce

Aasu Ram pokazuje mural, przedstawiający budowę ujęcia wody i toalety w szkole, Udayapur Dystrykt, Nepal Jim Holmes/AusAID, CC BY 2.0, Wikimedia Commons

Wydawca

Stowarzyszenie „W stronę dziewcząt” 05-092 Łomianki, ul. Agawy 18

www.wstronedziewczat.org.pl

Łomianki 2015

Projekt jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja „Opowieści dziewcząt z południowych krain” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz

Stowarzyszenia *W stronę dziewcząt*. Projekt powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2015. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym

informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej

współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie [http://](http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl)

creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl

Malala mówi talibom, że się ich nie boi

Cele z zakresu edukacji globalnej

- poznanie sytuacji rówieśników z całego świata
- analiza barier w dostępie do edukacji w krajach globalnego Południa
- pokazanie pozytywnych działań na rzecz dostępu do edukacji
- uświadomienie podobieństw między uczniami z Polski i krajów globalnego Południa

Cele ogólnoedukacyjne

- rozwijanie kompetencji wizualnej
- czytanie ze zrozumieniem,
- rozpoznawanie uczuć postaci opowieści,
- rozwijanie postawy empatii wobec postaci opowieści,
- rozpoznawanie i rozumienie związków przyczynowo-skutkowych.
- zabieranie głosu w dyskusji, prezentowanie argumentów, formułowanie własnych opinii.

Osiągnięcia

Po zakończeniu zajęć uczeń:

- umie wyjaśnić przyczyny nierównego dostępu do edukacji dziewcząt i chłopców w krajach globalnego Południa
- wie kim jest Malala Yousafzai i umie scharakteryzować jej działalność

Pojęcia kluczowe

- różnice
- podobieństwa
- równość
- odwaga

Przebieg lekcji

I. Starter

Porozmawiaj z uczniami o znaczeniu edukacji w życiu człowieka. Poleć uczniom, aby wyobrazili sobie, że nie mogą chodzić do szkoły. Jakie uczucia wam towarzyszą kiedy o tym myślicie? Jak wyglądałoby wasze życie, gdybyście nie mieli szans chodzić do szkoły? Co oznacza dla dziecka brak dostępu do szkoły? Jakich codziennych czynności nie jest w stanie wykonać osoba, która nie umie czytać i pisać?

W podsumowaniu powiedz, że umiejętność pisania i czytania jest niezbędna we współczesnym świecie. Jednak wiele dzieci nie ma dostępu do edukacji. Ponad 57 milionów dzieci na całym świecie nie chodzi do szkoły, z czego większość stanowią dziewczynki.

2. Prezentacja multimedialna

Wyświetl zestaw slajdów „Szkoły krajów globalnego Południa”. Poleć uczniom, aby w trakcie ich oglądania wynotowali, w czym szkoły Południa są podobne, a w czym różne od szkoły w Polsce. Zachęć uczniów do dzielenia się swoimi spostrzeżeniami. W podsumowaniu podkreśl podobieństwa (klasy, ławki, tablice, pracownie przedmiotowe, komputery, boiska, emocje uczniów) a potem zwróć uwagę na różnice. W krajach globalnego Południa wiele szkół, szczególnie wiejskich jest bardzo skromnie wyposażonych, często bez ujęcia wody, toalety. Jednak dzieci chcą się uczyć, choć napotykają liczne przeszkody (konflikty zbrojne, ubóstwo rodziców, opłaty szkolne, tradycyjne wyobrażenia o tym, jakiej edukacji potrzebują dziewczęta, a jakiej chłopcy).

3. Pogadanka

O czym krzyczą gazety.....

Zapisz na tablicy, lub wyświetl na slajdzie następujące zdania (są to tytuły artykułów z gazet z października 2012)

15-letnia uczennica z Pakistanu postrzelona w szkolnym autobusie

Mam jedno marzenie, by dziewczynki na całym świecie bez strachu chodziły do szkoły...

Malala Yousafzai chciała chodzić do szkoły i za to postanowili ją zabić!

Zamachu dokonali talibowie, islamscy terroryści

Talibowie twierdzą, że zamach ma być ostrzeżeniem dla wszystkich, którzy ośmielą się ich krytykować!

Malala - dziewczynka, która odważyła się sprzeciwić talibom

Zapytaj uczniów: Co można z tych tytułów wywnioskować? Co się wydarzyło? Gdzie? Kto strzelał? Jakie są podstawowe informacje?

Zbierz odpowiedzi od uczniów i zapisz na tablicy kluczowe tematy: Pakistan; Talibowie/terroryzm; Malala Yousafzai; Dziewczeta nie mogą chodzić do szkoły.

---

4. Praca w grupach

Podziel klasę na 4-osobowe zespoły. Zespół ma za zadanie zgromadzić przy pomocy Internetu lub kart (ze skryptu dla uczniów) podstawowe informacje na temat Pakistanu, Talibów i terroryzmu i dostępu dziewcząt do edukacji. Następnie spiker z grupy prezentuje na forum klasy uzyskane wcześniej informacje.

W podsumowaniu powiedz, że wątki, które pojawiły się w prezentacjach o Pakistanie talibach, edukacji dziewcząt zbiegają się w życiu pakistańskiej nastolatki Malali Yousafzai.

---

5. Praca z tekstem

Malala - najodważniejsza dziewczynka świata

Zaproś uczniów aby zapoznali się z biografią Malali, czytając tekst ze skryptu dla uczniów Malala mówi talibom, że się ich nie boi.

Poprowadź rozmowę, wykorzystując pytania zamieszczone pod tekstem w skrypcie dla ucznia.

---

6. Podsumowanie

Porozmawiaj z uczniami o tym, jakie są zasady wystąpień publicznych, czyli jak mówić, aby ludzie nas słuchali. Zachęć uczniów, aby ułożyli i wygłosili krótkie wystąpienie na jeden z wybranych tematów:

Pióro jest potężniejsze niż miecz

Nawet nastolatek może skutecznie walczyć o sprawę, którą uważa za ważną i słuszną.

Lektury

Piątkowska Renata, *Która to Malala?*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2015

Yousafzai Malala, Lamb Ch. (2014), *To ja, Malala*, Warszawa: Prószyński i S-ka

---

Adresy stron internetowych

Ziauddin Yousafzai, Moja córka Malala, TED Talk

www.ted.com/talks/ziauddin_yousafzai_my_daughter_malala?language=pl

<https://www.malala.org/>

Marilaine pisze piosenkę o wolności

Sima ma 11 lat a już od 5 lat pracuje w cegielni

Tlan Yu zmienia życie tysięcy ludzi takich jak ona

Cele z zakresu edukacji globalnej

- przekazać podstawowych informacji na temat pracy dzieci, w tym niewolniczej
- wskazać spectrum czynników z obszaru ekonomii i kultury, które odpowiadają za zjawisko pracy dzieci
- uświadomić, że praca dzieci nie pozwala na przerwanie cyklu biedy
- uświadomić, że prawa dzieci są łamane

Cele ogólnoedukacyjne

- rozwijanie kompetencji wizualnej
- czytanie ze zrozumieniem,
- rozpoznawanie uczuć postaci opowieści,
- rozwijanie postawy empatii wobec postaci opowieści,
- rozpoznawanie i rozumienie związków przyczynowo--skutkowych.
- zabieranie głosu w dyskusji, prezentowanie argumentów, formułowanie własnych opinii.

Osiągnięcia

Po zajęciach uczeń:

- zna podstawowe fakty dotyczące pracy dzieci
- wyjaśnia, kiedy mamy do czynienia z pracą dzieci
- wskazuje dlaczego zatrudnianie dzieci oznacza łamanie praw dziecka
- umie wskazać, jakie metody wypracowały instytucje i osoby działające na rzecz całkowitego wyeliminowania pracy dzieci

Pojęcia kluczowe

praca niewolnicza

prawa dziecka

Przebieg lekcji

1. Starter

Porozmawiaj z uczniami o tym, czym jest dzieciństwo. Kogo nazywamy dzieckiem? Czy nastolatki powinny pracować? Jakie prace mogą wykonywać? Jak długo pracować?

Zwróć uwagę uczniów, że praca dostosowana do możliwości nastolatka przynosi korzyści.

Podkreśl, że praca ponad siły odbiera dziecku szansę na naukę i zabawę, nie daje szans na rozwój.

2. Prezentacja multimedialna

Zaprezentuj uczniom zestaw zdjęć „Dzieci pracują”. Zapytaj, jakie prace dzieci wykonują. Które z tych prac są niebezpieczne dla zdrowia i życia? W podsumowaniu przedstaw podstawowe informacje na temat pracy dzieci.

3. Mini wykład Analiza filmu na YT

Opowiedz o Haiti. Wyjaśnij, dlaczego jest to jedno z najbiedniejszych państw świata. Opowiedz o licznej grupie haitańskich dzieci, określanym mianem restavek.

Wyświetl film <https://www.youtube.com/watch?v=-P8AtU3KmT8>

Do jakiej, powszechnie znanej, baśni nawiązuje ten film?

Autor filmu jest Haitańczykiem. Co go skłoniło do podjęcia tematu dzieci restavek?

4. Praca z tekstem

Poleć uczniom, by zapoznali się z opowieścią Marilaine (skrypt dla uczennic i uczniów).

Zaproś uczniów do dyskusji, wykorzystując pytania: w czym życie Marilaine jest różne od twojego? Co możesz robić, co mieć, czym się cieszyć, a co jest niedostępne dla dzieci, które muszą pracować?

Jakich praw są pozbawione dzieci pracujące na Haiti jako służba domowa w systemie restavek?

Marilaine i inne dziewczęta ze schroniska mówią, że teraz mogą z optymizmem patrzeć w przyszłość. Jakie są źródła tego optymizmu?

2 godzina

1. Starter

Poinformuj uczniów, że na lekcji poznają życie Simy, która, choć ma dopiero 11 lat, już od 5 lat pracuje w cegielni. Jak wygląda praca w cegielni?

2. Analiza filmu

Zaprezentuj uczniom filmy pokazujące pracę w cegielniach działających w Azji, w Pakistanie, Afganistanie i w Indiach. Jak powstają cegły? Jakie czynności trzeba po kolei wykonać? Z jakich narzędzi i urządzeń korzystają dzieci pracujące w cegielni?

3. Mini wykład

Przeznacz uczniom podstawowe informacje o Afganistanie. Zwróć uwagę uczniów na sportowe zainteresowania młodych Afgańczyków (latawce, deskorolki). Opowiedz o cegielniach, które działają w oparciu o pracę przymusową (pożyczki).

4. Praca z tekstem

Poleć uczniom, by zapoznali się z opowieścią Simy (skrypt dla uczennic i uczniów).

Zaproś uczniów do dyskusji, skoncentrowanej wokół kwestii, czy sytuację, w jakiej znajduje się Sima i jej rodzina można nazwać niewolnictwem.

Przedstaw strategie wykorzystywane przez organizacje pozarządowe do zwalczania pracy niewolniczej (mikropożyczki, kursy pisania i czytania oraz nauka zawodu dla pracujących dzieci).

5. Wypowiedź plastyczna

Zaprezentuj uczniom plakaty powstałe na potrzeby kampanii społecznych dotyczących pracy dzieci (zestaw slajdów „Dzieci pracują”). Zwróć uwagę na wykorzystywane środki wyrazu (rysunek, fotografia, dane liczbowe, kolor, liternictwo). Zachęć uczniów, aby zaprojektowali i wykonali plakat wspierający akcję zwalczania pracy dzieci.

3 godzina

1. Praca w grupach

Podziel uczniów na grupy 4 osobowe. Powiedz, że połowa grup poszuka odpowiedzi na pytania : kto i gdzie produkuje nasze ubrania , a druga część grup odpowiedzi na pytanie: kto i gdzie produkuje nasze telefony komórkowe, tablety, komputery. Dodatkowe pytania: Z jakich surowców wykonano ubrania/telefony? W jakich krajach surowce te są dostępne? Ile krajów jest zaangażowanych w wytwarzanie i sprzedaż ubrań/telefonów komórkowych?

Zaproś uczniów do zaprezentowania ich ustaleń. W podsumowaniu wykorzystaj tekst ze skryptu dla uczniów: Czego nie wiecie o produkcji komputerów, telefonów komórkowych, ubrań i innych sprzętów codziennego użytku?

2. Praca z tekstem. Dyskusja

Zapytaj uczniów co wiedzą o Chinach. Wyjaśnij dlaczego Chiny nazywane są największą fabryką świata. Poproś uczniów, aby zapoznali się z historią Tlan Yu (skrypt dla uczniów).

Poprowadź dyskusję, wykorzystując następujące pytania : Dlaczego ludzie opuszczają swoje rodzinne miejscowości i godzą się na pracę za bardzo niskie wynagrodzenie?

Dlaczego w chińskich fabrykach elektroniki pracują głównie młode dziewczyny?

Jak sądzisz, jakie zagrożenia dla zdrowia może nieść za sobą praca przez 12 godzin na dobę, przez 6 dni w tygodniu? Czy myślisz, że w Polsce taka sytuacja byłaby możliwa? Czy byłaby zgodna z prawem?

3. Podsumowanie

Poinformuj uczniów, że wiele organizacji przygotowuje petycje do znanych firm elektronicznych i odzieżowych, żeby poprawiły warunki pracy w fabrykach, gdzie powstają ich produkty. Wspólnie rozważcie, czy petycja od konsumentów może coś zmienić. Zaproponuj uczniom, aby przygotowali taką petycję.

Adresy stron internetowych

<http://www.shoutmousepress.org/restavek-freedom>

Na stronie wydawnictwa Shout Mouse Press , które razem z Restavek Freedom Foundation wydało książki o dzieciach restavek, można obejrzeć zdjęcia nastoletnich autorek oraz posłuchać ich historii i piosenek

Somaly odzyskuje wolność

Cele z zakresu edukacji globalnej

- zaprezentowanie związków między stereotypami, dyskryminacją i przemocą.
- omówienie zjawiska handlu kobietami i dziewczętami
- rozwijanie umiejętności analizowania przypadków łamania praw człowieka

Cele ogólnoedukacyjne

- wyszukiwanie informacji w tekście
- czytanie ze zrozumieniem,
- rozpoznawanie i rozumienie związków przyczynowo-skutkowych
- zabieranie głosu w dyskusji, słuchanie wypowiedzi innych osób i odnoszenie się do ich wypowiedzi, wyciągnięcie wniosków, formułowanie własnych opinii.

Osiągnięcia

Po zajęciach uczeń umie:

- scharakteryzować zjawisko handlu ludźmi
- omówić działania podejmowane przez organizacje pozarządowe i społeczność międzynarodową na rzecz wyeliminowania przemocy wobec kobiet i dziewcząt

Pojęcia kluczowe

przemoc wobec kobiet

handel ludźmi

równość płci

odpowiedzialność

osobiste zaangażowanie

Przebieg lekcji

---

1. Starter

Poprowadź rozmowę z uczniami o przemocy wobec dziewcząt i kobiet. Wskaż jak liczna jest grupa kobiet doświadczających przemocy. Określ, jakie są najczęstsze formy przemocy oraz jakie są jej główne przyczyny. Krótko omów kampanie społeczne mające na celu zminimalizowanie zjawiska przemocy wobec kobiet:

Nazywam się Miliard /One Billion Rising ;

Międzynarodowy Dzień Eliminacji Przemocy wobec Kobiet (25 listopada);

16 Dni Przeciwno Przemocy wobec Kobiet.

Amnesty International (<http://amnesty.org.pl/uwaga-akcja/petycje/stop-przemocy-wobec-kobiet.htm>)

---

2. Mini wykład

Porozmawiaj o zjawisku handlu ludźmi. Wyjaśnij, że handel ludźmi to nazwa działania przestępczego, będącego współczesną formą niewolnictwa. Pod tym pojęciem rozumiano początkowo wyłącznie handel kobietami, zmuszanymi do prostytucji. W ostatnich latach znaczenie pojęcia uległo znacznemu rozszerzeniu i obejmuje obecnie wszelkie działania mające na celu wyzysk ludzi, niezależnie od płci i wieku. Handel w celach seksualnych to przymuszanie do prostytucji lub pornografii. Handel kobietami i dziećmi w celach seksualnych udokumentowano w 175 krajach, szacuje się, że dotyka on rocznie miliona trzystu tysięcy osób.

---

3. Praca z tekstem

Zapytaj uczniów co wiedzą o Kambodży. Przekaż podstawowe informacje. Poproś uczniów, aby zapoznali się z historią Somaly Mam (skrypt dla uczniów).

W podsumowaniu poprowadź dyskusję, wykorzystując następujące pytania:

Co sprawiło, że Somaly Mam stała się ofiarą przemocy? Dlaczego przez wiele lat nikt jej nie pomógł?

Czy historia Somaly mogłaby wydarzyć się w Polsce? W jaki sposób można zapobiec handlowi ludźmi? Jak dziewczęta mogą się przed nim ustrzec?

---

4. Podsumowanie

Wspólnie przejrzyjcie zasoby strony www fundacji La Strada.

Dodatkowe informacje

Z danych Amnesty International wynika, że w skali całego globu więcej kobiet (między 15 a 44 rokiem życia) umiera na skutek przemocy, niż na raka, malarię czy w wyniku obrażeń spowodowanych wypadkami drogowymi. W 2014 roku w Polsce (zgodnie z informacjami pochodzącymi z kartotek policyjnych) ponad 100 tysięcy osób doświadczyło przemocy domowej.

Analizy Prokuratury Generalnej wykazały, że łącznie w latach 2009-2011 w Polsce 1524 osoby zostały pokrzywdzone w wyniku przestępstwa handlu ludźmi.

Lektury

Drzyzga E. „Kambodża. Piekło dzieci”, Newsweek Polska z 10.10. 2011 r.

Przybysz M., red. (2013) Handel ludźmi i praca przymusowa. Prawa pokrzywdzonych i środki kompensacyjne w prawie międzynarodowym i polskim. Kompendium wiedzy, Fundacja przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”, Stowarzyszenie Edukacji Społecznej i Prawnej „Ius et Ratio” w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński

Raport „To jest w naszych rękach. Stop przemocy wobec kobiet” (2008), Amnesty International

Różyńska J. (2013) Przemoc wobec kobiet w rodzinie, Centrum Praw Kobiet,

Szablowski W. „To jest burdel, dziewczynko”, Wysokie Obcasy z 8.05.2011 r.

Adresy stron internetowych

<http://amnesty.org.pl>- strona Amnesty International, organizacji pozarządowej przeciwstawiającej się łamaniu praw człowieka. Wśród informacji o licznych kampaniach realizowanych przez AI można znaleźć aktualne dane dotyczące problemu migracji.

<http://www.cpk.org.pl/> - strona Centrum Praw Kobiet, organizacji pozarządowej zajmującej się przeciwdziałaniem przemocy wobec dziewcząt i kobiet. CPK opracowało szereg publikacji antyprzemocowych, które dostępne są on-line.

<http://www.strada.org.pl/> - strona organizacji pozarządowej przeciwdziałającej handlowi ludźmi. Jest bogatym źródłem wiedzy o skali zjawiska, mechanizmach oraz sposobach rozwiązywania tego, wciąż aktualnego problemu społecznego.

https://www.youtube.com/watch?v=ZuGx5gqzG_E film prezentujący wystąpienie Somaly Mam podczas konferencji zorganizowanej 11.06.2013 r. przez World Affairs Council w San Francisco.

Nisha Verma pomaga mamie zbudować toaletę

Cele z zakresu edukacji globalnej

- omówić zjawisko światowego kryzysu wodnego i sanitarnego
- pokazać, że czysta woda i sanitariaty to zasoby, do których dostęp jest różny w krajach globalnej Północy i globalnego Południa
- wykazać, że dostęp do wody jest powiązany z takimi globalnymi wyzwaniami, jak ubóstwo, zapadalność na choroby, nierówny status kobiet i mężczyzn, dostęp do edukacji

Cele ogólnoedukacyjne

- rozwijanie kompetencji wizualnej
- czytanie ze zrozumieniem
- rozpoznawanie i rozumienie związków przyczynowo--skutkowych
- zabieranie głosu w dyskusji, prezentowanie argumentów, formułowanie własnych opinii

Osiągnięcia

Po zajęciach uczeń:

- rozumie, że woda pitna jest światowym zasobem, do którego ludzie nie mają równego dostępu
- opisuje, jak ograniczenia w dostępie do wody pitnej wpływają na życie ludzi
- wie, że czysta woda i dostęp do sanitariatów jest warunkiem zdrowia
- umie wykazać w jaki sposób dostęp do wody jest powiązany z takimi globalnymi problemami jak ubóstwo, dostęp do opieki zdrowotnej, do edukacji, nierówny status kobiet i mężczyzn
- umie opisać na przykładzie Indii jak radzą sobie z brakiem dostępu do wody lokalne społeczności
- umie wykazać, iż dla wielu kobiet skuteczną walką z kryzysem wodnym jest początkiem procesu upelnomocnienia

Pojęcia kluczowe

różnice, podobieństwa

potrzeby

kryzys wodny i sanitarny, prawo do wody prawem człowieka

Przebieg lekcji

I. Starter

Porozmawiaj z uczniami o znaczeniu dostępu do wody w życiu człowieka. Ustalcie, skąd czerpie się wodę w waszej miejscowości.

Powiedz uczniom, że przeciętny Europejczyk zużywa 200 litrów dziennie do picia, gotowania, zmywania, a także do mycia i spłukiwania toalet. W krajach, w których brakuje wody jedna osoba ma zazwyczaj do dyspozycji 10 -11 litrów. O ile więcej wody zużywamy w Europie? Zachęć uczniów, aby opisali jak wyglądałoby ich życie, gdyby w domu i szkole nie było bieżącej wody i toalet.

Na koniec zapytaj: Co jest dla was ważniejsze: swobodny dostęp do telefonu komórkowego, czy do toalety? Dlaczego? W podsumowaniu powiedz, że prawie wszyscy ludzie na świecie mają telefony komórkowe, ale tylko połowa ludzi ma swobodny dostęp do toalety.

2. Prezentacja multimedialna

Wyświetl zestaw slajdów obrazujący kryzys wodny i sanitarny. Poleć uczniom, aby w trakcie ich oglądania wynotowali spostrzeżenia, które będą przydatne w udzielaniu odpowiedzi na następujące pytania:

- Z jakich źródeł czerpią wodę mieszkańcy Afryki i Azji?
- Kto zajmuje się transportem wody? Jak woda jest transportowana?
- Jakie zagrożenie dla zdrowia i życia dorosłych i dzieci stanowią źródła wody najczęściej wykorzystywane przez mieszkańców Afryki i Azji?

Do omówienia slajdów możesz wykorzystać informacje zawarte w podrozdziałach Zużycie wody na świecie - o czym mało wiemy? i Garść faktów o zużyciu wody na świecie.

3. Pogadanka

Analiza filmu na YT

Poinformuj uczniów, że Indie to kraj, który doświadcza kryzysu wodnego i sanitarnego. Woda to w Indiach cenne, trudno dostępne dobro. Miliony mieszkańców Indii nie mają dostępu do ujęć wody pitnej i do toalety. Porozmawiamy o tym jak mieszkańcy/mieszkanke biednych dzielnic sobie radzą z problemem brakiem dostępu do wody i toalety.

Co wiemy o Indiach?

Przedstaw podstawowe informacje o Indiach, zwracając uwagę na ogrom kraju, skalę i złożoność problemów, z którymi władze muszą się zmierzyć. Podkreśl postęp jaki Indie

osiągnęły w gospodarce i poziomie wykształcenia. Wyjaśnij dlaczego ubóstwo jest jednym z głównych problemów społecznych Indii. Objasnij czym są slumsy. Wyświetl filmy obrazujące życie w slumsach.

4. Praca z tekstem

Poleć uczniom, aby zapoznali się ze zdarzeniami, jakie rozegrały się w slumsach Rakhi Mandi. (skrypt dla uczniów i uczennic, tekst Historia Nishy).

Zapytaj uczniów:

Na czym polega kryzys wodny i sanitarny w ubogich dzielnicach indyjskich miast, takich jak Rakhi Mandi w Kampur? Jakie są jego przyczyny?

Z jakimi problemami musiały zmierzyć się dziewczyny i kobiety mieszkające w Rakhi Mandi, a z jakimi cała społeczność?

Dlaczego to Rathna Verma zajęła się organizacją komitetu wodnego w swojej dzielnicy?

Co zmieniło w życiu mieszkańców Rakhi Mandi zbudowanie toalet w prywatnych domach i w szkole?

5. Podsumowanie

1. Porozmawiaj z uczniami o zgłoszonej przez Boliwię rezolucji ONZ z 2010 roku.

Napisano w niej, że dostęp do czystej wody pitnej i sanitariatów jest fundamentalnym prawem każdego człowieka. Poleć uczniom, aby sprawdzili w Internecie dlaczego to rząd Boliwii zgłosił ten zapis pod obrady ONZ. Następnie poproś, aby uczniowie ułożyli listę argumentów, których można by użyć w uzasadnieniu tej rezolucji.

2. Porozmawiaj z uczniami o sytuacji w Polsce. Czy w Polsce możemy mówić o kryzysie wodnym? Czy w Polsce brakuje wody? Co możemy zrobić, aby użytkować wodę racjonalnie, nie niszcząc środowiska?

Lektury

Arundhati Roy, *Bóg rzeczy małych*, Poznań, Wydawnictwo Zysk i S-ka

Debiutancka książka indyjskiej pisarki Arundhati Roy. Częściowo autobiograficzna powieść porusza problem dyskryminacji kobiet w Indiach. Są one na poziomie prawnym, społecznym, kulturowym i politycznym wciąż obywatelkami drugiej kategorii, podobnie jak przedstawiciele niższych kast. Dyskryminacja ze względu na płeć i pochodzenie jest przyczyną tragedii, które spotykają bohaterów i bohaterki powieści. Powieść zyskała wielkie międzynarodowe uznanie, czyniąc z Roy pierwszą kobietę z Indii, która otrzymała prestiżową Nagrodę Bookera

Adresy stron internetowych

http://www.ted.com/talks/joe_madiath_better_toilets_better_life

Joe Madiath- przedsiębiorca społeczny, pracownik indyjskiej organizacji pozarządowej opowiada, jak powszechny jest problem braku toalet w Indiach, jakie ma to konsekwencje i jak społeczności lokalne próbują sobie z tym problemem radzić.

Sunbok ratuje życie swoje i córki

Cele z zakresu edukacji globalnej

- przekazać podstawowe informacje o zjawisku migracji w krajach Północy i Południa
- kształtować postawę tolerancji i akceptacji dla uchodźców z różnych stron świata

Cele ogólnoedukacyjne

- rozwijanie kompetencji wizualnej
- czytanie ze zrozumieniem
- rozpoznawanie i rozumienie związków przyczynowo--skutkowych
- zabieranie głosu w dyskusji, prezentowanie argumentów, formułowanie własnych opinii

Osiągnięcia

Po zajęciach uczeń umie:

omówić zjawisko migracji, jej rodzaje, przyczyny i skutki;

uzasadnić potrzebę tolerancji i akceptacji dla uchodźców

Pojęcia kluczowe

migracje

migranci

uchodźcy

azyl

repatrianci

deportacja

solidarność

Przebieg lekcji

1. Starter

Porozmawiaj z uczniami o migracji. Dlaczego ludzie decydują się na migrację? Co ich do tego skłania? Przekaż podstawowe informacje, wprowadzając takie pojęcia jak migracja polityczna, migracja ekonomiczna, uchodźcy, azyl, deportacje. Rozważ z uczniami czy decyzja o migracji jest łatwa do podjęcia. Jakie są plusy i minusy migracji?

2. Mini-wykład

Zaprezentuj uczniom, na przykładzie Korei Północnej, jak działa państwo totalitarne. Zapytaj dlaczego ludzie godzą się na życie w państwie totalitarnym.

3. Praca z tekstem

Poleć uczniom, aby zapoznali się z historią Sunbok. Zachęć uczniów do dyskusji, wykorzystując następujące pytania: z jakich powodów Sunbok zdecydowała się na ucieczkę z Korei? Czy można ją nazwać uchodźcą?

W jakim była wtedy wieku? Z kim ruszyła w drogę? Kto jej pomógł? Jak wyglądało życie Sunbok po opuszczeniu Korei? Czym się zajęła?

4. Podsumowanie/Dyskusja

Poprowadź dyskusję o uchodźstwie. Zapytaj: Czy uchodźstwa mężczyźni i kobiety doświadczają tak samo? Komu jest łatwiej a komu trudniej? Czy dzieci mogą samodzielnie podjąć decyzję o migracji? (Opowiedz uczniom historię dwóch braci, którzy w czasach PRL przedostali się do Szwecji, ukrywając się pod podwoziem TIR-a. W oparciu o to zdarzenie powstał film 300 mil do nieba w reżyserii M. Dejczerą).

Zapytaj uczniów, czy ich zdaniem Polska i inne kraje Unii Europejskiej są zobowiązane oferować azyl uchodźcom. Jakie argumenty przemawiają za tym, by przyjmować uchodźców, a jakie, żeby tego nie robić?

Dodatkowe informacje

W 2014 r. 59,5 miliona ludzi zostało zmuszonych do opuszczenia swoich miejsc zamieszkania, ponad 50% z nich to dzieci i młodzież poniżej 18 roku życia. 19,5 miliona osób porzuciło swoje domostwa uciekając przed konfliktami zbrojnymi.

W 2014 r. wśród państw, które przyjęły najwięcej uchodźców znalazły się:

- Turcja (1,59 miliona osób),

- Pakistan (1,51 miliona),
- Liban (1,15 miliona),
- Iran (982 000),
- Etiopia (659 500).

Lektury

World at War. UNHCR Global Trends Forced Displacement in 2014 (2015), United Nations High Commissioner for Refugees

Kim R., Korea Północna. Jak trudno żyć w raju, Newsweek Polska z 17.04.2013.

Demick B. (2011), Świata nie mamy czego zazdrościć. Zwyczajne losy mieszkańców Korei Północnej, Olchowiec: Wydawnictwo Czarne

Suki Kim S. (2015) Pozdrowienia z Korei. Uczyłam dzieci północnokoreańskich elit, Wydawnictwo Znak

---

Adresy stron internetowych

<http://www.pah.org.pl> strona Polskiej Akcji Humanitarnej, można na niej znaleźć aktualne informacje o działaniach pomocowych skierowanych m.in. do uchodźców.

www.nkhrrescuefund.org strona południowokoreańskiej organizacji pozarządowej zajmującej się pomocą uchodźcom z Korei Północnej. Opisano na niej m.in. doświadczenia konkretnych osób, które zdecydowały się na ucieczkę z Korei Północnej.

<http://www.unhcr.org> strona Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych Do Spraw Uchodźców, można na niej bieżące informacje o skali, kierunkach i przyczynach migracji oraz wsparciu udzielanym uchodźcom.

Istahil wchodzi na minę i...staje się silniejsza

Cele z zakresu edukacji globalnej

1. zaprezentowanie warunków życia dzieci i nastolatków z krajów globalnego Południa
2. uświadomienie uczniom jakie zagrożenie dla ludzi, a szczególnie dla dzieci, stanowią miny przeciwpiechotne
3. uświadomienie długookresowych skutków konfliktów zbrojnych
4. uświadomienie negatywnych skutków handlu wybranymi rodzajami broni (minami, bronią kasetową)

Cele ogólnoedukacyjne

- wyszukiwanie informacji w tekście
- czytanie ze zrozumieniem,
- rozpoznawanie i rozumienie związków przyczynowo-skutkowych
- zabieranie głosu w dyskusji, słuchanie wypowiedzi innych osób i odnoszenie się do ich wypowiedzi, wyciągnięcie wniosków, formułowanie własnych opinii.

Osiągnięcia

Po zajęciach uczeń:

- wymienić regiony świata, w których miny przeciwpiechotne stanowią zagrożenie
- opisać, jak zagrożenie minami wpływa na życie ludzi, długo po zakończeniu konfliktu
- omówić działania podejmowane przez społeczność międzynarodową na rzecz wyeliminowania min przeciwpiechotnych

Pojęcia kluczowe

konflikt zbrojny

miny przeciwpiechotne

odpowiedzialność

osobiste zaangażowanie

Przebieg lekcji

1. Starter

Zanim uczniowie wejdą do klasy rozłóż na ławkach i/lub na podłodze drobne przedmioty w jaskrawych kolorach (pudełka, mydelniczki), lub poprzyklejaj kolorowe kartki. Kiedy uczniowie wejdą do klasy większość weźmie te przedmioty do ręki.

Zapytaj uczniów, ilu dotknęło/wzięło do ręki, któryś z przedmiotów. Powiedz uczniom, że to, co tak spontanicznie podnieśli, w krajach dotkniętych wojną mogłoby być miną przeciwpiechotną. Dotknięta mina wybucha, raniąc lub zabijając.

2. Pogadanka

Przedstaw uczniom podstawowe informacje na temat min przeciwpiechotnych.

Porozmawiaj z uczniami, wykorzystując następujące pytania: Co myślą i czują mieszkańcy, wiedząc, że ich miejscowość jest zaminowana? Jak wygląda życie codzienne ludzi na terenach, na których pozostawiono miny? Jak wygląda droga do szkoły, do sklepu, do lekarza? Jak sądzicie, w jakich miejscach najczęściej podkłada się miny? Jak dużo min potrzeba, aby ludzie nie chodzili w dane miejsce (jedna, wiele, żadna - wystarczy, aby ludzie przypuszczali, że tam są).

Wymień kraje, w których problem min jest szczególnie dotkliwy (Egipt, Angola, Iran, Somalia). Zwróć uwagę na obecność min w takich krajach jak Chorwacja czy Bośnia i Hercegowina, które są popularnym celem wyjazdów wakacyjnych.

Opowiedz o Somalii i Somalilandzie.

3. Praca z tekstem

Poleć uczniom, aby zapoznali się z historią Istahil. Poprowadź dyskusję, wykorzystując pytania: Dlaczego miny są używane? Jakie korzyści można odnieść z ich wykorzystania? Jakie niosą ze sobą zagrożenia? Jakie konsekwencje dla społeczności niesie życie na terenach zaminowanych? W jaki sposób osoba, która straciła kończynę, niedosłyszy lub niedowidzi w następstwie wybuchu miny może poradzić sobie z uprawą roli, zbieraniem opalu, transportem wody?

4. Podsumowanie/Dyskusja

Wspólnie z uczniami rozważ, w jaki sposób można rozwiązać problem min przeciwpiechotnych. Zapytaj: Jak duża jest skala problemu? Ilu krajów dotyczy? Ilu ludzi? Czy instytucje międzynarodowe powinny zaangażować się w rozwiązanie problemu? W jaki sposób?

Zademonstruj uczniom strony

<http://www.mineaction.org/unmas>

<http://www.icbl.org/en-gb/home.aspx>

<https://childrenandarmedconflict.un.org/>

Poproś uczniów, aby skomentowali wypowiedź Jody Williams, amerykańskiej działaczki społecznej, koordynatorki prac Międzynarodowej Kampanii na Rzecz Walki z Minami Przeciwpiechotnymi (<http://www.icbl.org/en-gb/home.aspx>). Wraz z tym ruchem została wyróżniona Pokojową Nagrodą Nobla w 1997.

Mina przeciwpiechotna jest zawsze i po wsze czasy gotowa, aby zranić lub zabić. To żołnierz doskonały.

Dodatkowe informacje

Przykładowa bomba kasetowa CBU - 87 zawiera 202 małe bomby BLU-97 o wadze ok. 1,5 kg i długości ok. 20 cm. Nawet jeżeli założymy, że liczba niewybuchów będzie wynosiła 1 %, to po każdej zrzuconej bombie pozostają 2 niewybuchy. Przeciętna wartość niewybuchów w broni kasetowej wynosi od 5 do nawet 20%. Szacuje się, że podczas bombardowań Laosu w latach 60. i 70. lotnictwo USA zrzuciło 270 mln tego rodzaju małych bomb. Oznacza to, że na terenie tego kraju wciąż pozostają miliony niewypałów. Do podobnej sytuacji dochodziło podczas interwencji wojsk ZSRR w Afganistanie.

Ze względu na swoje śmiertelne oddziaływanie bomby BLU-97 malowane są na jaskrawe kolory, aby były dobrze widoczne. Sprawia to jednak, że zwracają uwagę, zwłaszcza dzieci. W 2003 r. podczas interwencji wojsk NATO w Afganistanie organizacje pomocowe zwróciły uwagę, że bomby te mają identyczny kolor co racje żywności rozdawane mieszkańcom Afganistanu w ramach pomocy humanitarnej.

Adresy stron internetowych

<http://www.mineaction.org/unmas> - Oficjalna strona United Nations Mine Action Service agenda ONZ działająca na rzecz zmniejszania negatywnych skutków działania min lądowych, amunicji kasetowej i innego rodzaju pozostałości po konfliktach zbrojnych. Swoje działania skupia na 43 obszarach, w których prowadzi działania edukacyjne i akcje rozminowywania. Jeden z programów obejmuje Somalię;

<https://www.flickr.com/photos/unmassomalia/> - strona ze zdjęciami publikowanymi przez UNMAS działający w Somalii;

<http://www.icbl.org/en-gb/home.aspx> - strona International Campaign to Ban Landmines (ICBL) międzynarodowej sieci skupiającej organizacje pozarządowe, działającej w ponad

100 krajach. Prowadzi działania na rzecz delegalizacji i usuwania min przeciwpiechotnych i wspierania osób poszkodowanych lub zagrożonych przez niewybuchy;

<http://www.stopclustermunitions.org/en-gb/home.aspx> - strona Cluster Munition Coalition (CMC) kampanii społecznej działającej na rzecz delegalizacji amunicji kasetowej i niwelowania skutków jej użycia;

<http://handicap-international.org.uk/> - strona organizacji Handicap International wspierającej osoby niepełnosprawne w krajach rozwijających się;

<http://www.pek.org.pl/miny/miny,przeciwpiechotne.php> - strona Polskiej kampanii na rzecz zakazu min przeciwpiechotnych i broni kasetowej na portalu Polskiego Czerwonego Krzyża;

<https://childrenandarmedconflict.un.org/> - strona specjalnego przedstawiciela Sekretarza Generalnego ds. dzieci w konfliktach zbrojnych;

<http://www.m.niedziela.pl/artypk/10315/Papiez-o-minach-przeciwpiechotnych-to> - artykuł prezentujący krytyczne wypowiedzi papieża Franciszka na temat używania min przeciwpiechotnych;

<http://www.tvn24.pl/ciekawostki-michalki,5/gigantyczne-szczury-ratuja-ludzkie-zycie-wykrywaja-miny-przeciwpiechotne,472054.html> - artykuł na temat wykrywania min dzięki pomocy tresowanych szczurów.

